

YTTRANDE 2016-11-14 från föreningen
Hållbara Bergslagen, medlem i ”International
Model Forest Network” och en plattform för
”Long-Term Socio-Ecological Research”

Näringsdepartementet, 103 33 Stockholm
n.registrator@regeringskansliet.se

Svar på remiss om nationellt skogsprogram – Regeringens dnr N2015-2214-sk

Bilden nedan är en sammanfattning av det nationella skogsprogrammets delrapporter baserad på de fyra innehållsförteckningarnas innehåll (dock utan orden skog, strategisk rekommendation och åtgärdsförslag); eller kort och kärnfullt som i vår tolkning:

”*FORSKNING om EKOSYSTEMTJÄNSTER skapar och stärker mångbruk av naturens värden*”.

Sverige är avlångt land med många olika profiler av både utbud och efterfrågan på virkesproduktion och andra ekosystemtjänster. Precis som framförs på flera ställen i rapportdelarna kräver detta utveckling av lokala och regionala lösningar som är anpassade till variationen hos både sociala och ekologiska system, dvs landskap, i Sverige. Hellre än forskning använder vi dock begreppen kunskapsproduktion och lärande. Fokus på ett landskap i en region, dialog och samverkan mellan aktörer, samt data och analyser av ekonomisk, ekologisk, social och kulturell hållbarhet som grund är gemensamma nämnare för många olika internationella typer av den landskapsansats som detta kräver. Model Forest, Long-Term Socio-Ecological Research Plattform (LTSER), Biosfärområde, Ekomuseum och Världsarv är några exempel.

Som enda representant bland remissinstanserna för sådana koncept, av vilka det finns många tillämpningsexempel i Sverige, vill vi nu föra talan för vikten av att bygga vidare utveckling av mångbruk från alla typer av landskapsansatser (se länken nedan¹).

¹ Angelstam mfl. Landskapsansats för gröna infrastrukturer – från riktlinjer till praktik, http://www.slu.se/globalassets/ew/ew-centrala/forskn/popvet-dok/faktaskog/faktaskog14/faktaskog_05_2014.pdf

Hållbara Bergslagens tolkning av skogsprogrammets åtgärdsförslag och kommentarer

Föreningen Hållbara Bergslagen (som är både en Model Forest och en plattform för Long-Term Socio-Ecological Research) har med stort intresse noga studerat det nationella skogsprogrammets delrapporter som vi glädjande nog fått på remiss. Eftersom materialet är komplext har vi analyserat texterna och kommit fram till följande korta sammanfattningar av de strategiska rekommendationerna och åtgärdsförslagen i de fyra delrapporterna (*teckenstorleken är proportionell mot hur ofta de olika orden nämns, se figur 1 nedan*). Liksom andra landskapsansatser i Sverige bidrar våra lokala kluster av parter i Bergslagen som verkar för socialt, kulturellt, ekonomiskt och ekologiskt hållbara landskap och regioner redan idag proaktivt till genomförande av flera av det nationella skogsprogrammets åtgärdsförslag. Vi ställer helhjärtat upp på innehållet i de olika rapporterna eftersom dessa stämmer väl överens med våra erfarenheter, och tillfogar följande detaljerade kommentarer efter rapportrubrikerna och våra korta sammanfattningar av innehållet i de fyra rapporterna:

1. Tillväxt, mångbruk och värdeskapande av skogen som resurs

”Gör MER MÅNGBRUK: regeringen bör verka för satsning på värden som SKAPAR företagsutveckling”

Att skapa mer mångbruk baserat på virkesproduktion och andra ekosystemtjänster kräver innovation som kommer underifrån lokalt, och som stöds nationellt och regionalt. Tre exempel från lokala Bergslagskluster är utveckling av skogsskötsel som lyfter och utvecklar skogens alla värden omkring Tivedens nationalpark, landskapsrestaurering för attraktiv stad i Örebro, och samverkan kring skogsvattenfrågor i Hedströmmens avrinningsområde. Syftet med ”Samverkan Tiveden” är att lära om hur besöksvänliga skogar kan vidmakthållas. Hur kan samverkan och skogsskötsel lyfta och utveckla skogens alla värden och samtidigt tillgodose lokala behov såsom den lokala turistnäringen, men som också tar social hänsyn till den lokala befolkningen som inte ägnar sig åt turism? Syftet med landskapsrestaurering i Örebro handlar om att skapa en attraktiv stad med goda förutsättningar för attraktivt boende, rekreation och friluftsliv. Partnerskapet kring skogsvatten i Hedströmmens avrinningsområde är ett exempel på samverkan mellan vattenreglering, skogsbruk, natur- och kulturmiljövård. Gemensamma frågeställning i alla dessa lokala kluster att reda ut hur man engagerar alla intressenter och underlättar lärande om hur företagsutveckling baserat på mångbruk kan ske. Att bygga ömsesidigt förtroende är en viktig grund för mångbruk.

2. Virkesproduktion, övriga ekosystemtjänster och naturens gränser

”Utredning om NATURENS EKOSYSTEMTJÄNSTER: forskning och åtgärder”

Ekosystem på land och i vatten utgör en grund för ekonomisk utveckling, människors välbefinnande och vilda arters överlevnad. Nya riktlinjer för hållbar samhälls- och näringslivsutveckling inom EU och i Sverige använder begreppet grön (blå) infrastruktur för att understryka vikten av detta. Diagnoser av funktionaliteten hos både ekosystem/landtäcken och planeringsprocesser av olika slag är utomordentligt viktiga för lärande om ett konkret områdes gröna (blå) infrastrukturer och hur den byggs och utvecklas genom samverkan mellan aktörer från olika samhällssektorer och på olika beslutsnivåer. Begreppet landskapsansats sammanfattar detta. Sverige är avlångt land

med många olika profiler av både utbud och efterfrågan på virkesproduktion och andra ekosystemtjänster. Skogsprogrammets förslag om centrumbildning för mångbrukande av skog med regional prägel är därmed utmärkt. Detta kräver viss basfinansiering för att arbeta enligt modellen med deltagare från privat, offentlig och ideell sektor på lokal och regional nivå, tillsammans med forskning och utbildning från flera universitet/högskolor. En stor utmaning är dock att integrera akademiska traditioner och discipliner för tillämpad tvärvetenskap om mångbruk.

3. Främjande av biobaserade produkter och energi, smarta transporter, en skogsindustri i världsklass och ökad export

”SAMHÄLLSKONTRAKT (för) VÄXANDE BIOEKONOMI”

Utveckling av bioekonomi har en mycket lång historia i Bergslagen i form av intensifierad skogskötsel och kortare omloppstider. Analyser av förutsättningarna för ytterligare intensifiering med fokus på klenntimmer, massaved och biomassa å ena sidan och habitat för vilda arter och mänskligt välbefinnande å den andra visar att olika kommuner redan har mycket olika förutsättning för att nå dessa motriktade mål². Detta innebär en nödvändig inriktning till förmån för ett samhällskontrakt där skoglig planering, kommunal översiktsplanering och planering av gröna infrastrukturer närmar sig varandra och integreras på ett sätt som tar hänsyn till olika markägarförhållanden. Olika landskapsansatsers erfarenheter om dialog och samverken å ena sedan, och lokala/regionala analyser av både utbud och efterfrågan på olika ekosystemtjänster i olika sammanhang och skalor kommer att vara till stor hjälp. Det är med andra ord hög tid att sprida erfarenheter om hur man arbetar med landskapsansatser i olika delar av Sverige. Man behöver också granska vad de levererar, lära av deras erfarenheter och stödja vidareutveckling och lärande. Utbildningsinsatser riktade mot olika sektorer, kommunala planerare och politiker bör initieras. För detta behövs långsiktig basfinansiering både för regionala plattformar med inriktning på landskapsansats, och för syntes och spridning av goda exempel på nationell och internationell nivå.

4. Internationella skogsfrågor

”STÄRK svenskt näringsliv INTERNATIONELLT genom utbildning, fortbildning och forskning”

Initiativ som syftar till landskapsansats, som tex. Hållbara Bergslagen och som är kopplade till internationella nätverk, kan medverka till att sprida goda kvalitetssäkrade exempel på mångbruk av olika ekosystemtjänster internationellt. Detta ger i sin tur stabilt underlag för utbildning, fortbildning och forskning. Att lyfta upp frågor om skog i dess vida mening (=sustainable forest management) som en del i svensk utrikespolitik är utmärkt. Dock måste detta bygga på gedigna kunskaper om faktiska tillstånd och trender för sociala, kulturella, ekonomiska och ekologiska dimensioner. Genom deltagande i Horizon 2020:s forskningsinfrastrukturprojekt eLTER (2015-19) kan vi bidra till att internationalisera utbildning, forskning, fortbildning och näringsliv.

² Andersson, K., Angelstam, P., Elbakidze, M., Axelsson, R. and Degerman, E. 2013. Green infrastructures and intensive forestry: Need and opportunity for spatial planning in a Swedish rural–urban gradient. *Scandinavian Journal of Forest Research* 28(2): 143-165.

Vad är Hållbara Bergslagen egentligen?

Hållbara Bergslagen är en förening som representerar ett partnerskap för hållbara landskap i Bergslagen. Denna informella region i södra Mellansverige har en mycket lång historia av intensiv markanvändning. Arvet från mer än 2000 år av integrerad användning av malm, skog och vatten av stor nationell och internationell ekonomisk betydelse involverar nu flera utmaningar för upprätthållande av hållbara landskap. Detta inkluderar hållbar stad och landsbygd, fungerande gröna infrastrukturer för bevarande av naturkapital och mänskligt välbefinnande, liksom uthålligt nyttjande av skog, vatten och malm. Detta kräver sektorsövergripande integration på flera nivåer inom offentlig, privat och civil sektor, liksom akademi och skolor. Landskap måste därför ses som integrerade socio-ekologiska system.

Samarbete och kontinuerligt lärande mellan aktörer och intressenter behövs för hållbar användning och förvaltning av landskaps varor, tjänster och värden. För att stödja detta krävs (1) data, uppföljning och utvärdering av olika aspekter av hållbar utveckling, (2) kontinuerlig kunskapsproduktion om materiella och immateriella landskapsvärden som är relevanta för hanteringen av ekologiska, ekonomiska, sociala och kulturella dimensioner, (3) information och kommunikation med hjälp av både traditionella medier, samt (4) genom konst och kultur.

Med visionen att bidra till att uppfylla dessa krav uppstod initiativet Sustainable Bergslagen successivt sedan 2004 som ett partnerskap på flera nivåer för hållbara landskap. Genom att bli medlemmar internationella Model Forest Network (IMFN) 2007, och nätverket för Long Term Socio-Ecological Research (LTSER) 2011, kan aktörer och intressenter lära av andra regioners hållbara utvecklingsprocesser, och göra Bergslagen mer synligt internationellt.

Hållbara Bergslagen arbetar inom ramarna för två internationella koncept för landskapsansats (Model Forest och Long-Term Socio-Ecological Research). Båda har följande tema gemensamma:

1. A neutral forum that welcomes voluntary participation of representatives of stakeholder interests and values on the landscape
2. A large-scale biophysical area representing a broad range of landscape values, including social, cultural, economic, and environmental concerns
3. Stakeholders are committed to the use, conservation and sustainable management of natural resources and the landscape
4. The process is representative, participatory, transparent and accountable, and promotes collaborative work among stakeholders
5. The activities are reflective of stakeholder needs, values and management challenges
6. Builds on stakeholder capacity to engage in the sustainable management of natural resources, and collaborate and share results and lessons learned through networking.
7. Knowledge production builds on both quantitative and qualitative research, and stakeholders' skills and experiences

Appendix: Innehållsförteckningar i det nationella skogsprogrammets fyra olika rapporter

1 Tillväxt, mångbruk, värdeskapande av skogen som resurs	2 Virkesproduktion, övriga ekosystemtjänster och naturens gränser	3 Främjande av biobaserade produkter och energi, smarta transporter, en skogsindustri i världsklass och ökad export	4 Internationella skogsfrågor
<p>3.1 Strategisk rekommendation – Lyft och utveckla skogens alla värden 3.1.1 Kartlägg skogens alla värden 3.1.2 Skapa en centrumbildning för mångbrukande av skog 3.1.3 Skapa incitament för ökat mångbruk av skog</p> <p>3.2 Strategisk rekommendation – Ett kunskapskliv för skogen 3.2.1 Vässa forskning, högskola, universitet och yrkesutbildningar 3.2.2 Handslag om mer skog i skolan 3.2.3 Mer folk i skogen och mer skog i folket</p> <p>3.3 Strategisk rekommendation – Sätt fart på mångbrukandet av skogen 3.3.1 Skapa Arena skogen – regionala utvecklings- och samverkansforum 3.3.2 Stärk aktivt möjligheterna att leva, bo och verka i Sveriges skogsbygder 3.3.2.1 Genomför förslag från den parlamentariska landsbygdskommittén delredovisning 3.3.2.2 Utred artskyddsförordningen för att säkerställa att den är tillämpbar, effektiv och rättssäker 3.3.2.3 Gör tillämpningen av strandskyddet mer rättvis över landet 3.3.3 Växla upp jobbskapande och företagsutveckling inom skogens mångbruk 3.3.3.1 Uppdra åt myndigheter och relevanta aktörer med ansvar för tillväxt och företagsutveckling att göra en satsning för skogens mångbruksföretag. 3.3.3.2 Jobb i skogen för nyanlända och</p>	<p>5.2 Strategisk rekommendation – Effektiv och dynamisk naturvård 5.2. Mer dynamisk naturvård, DYNA 5.2.2 Nya beskattningsregler för naturvårdsavtal 5.2.3 Ersättningsmarker 5.2.4 Utveckling av naturvårdande skötsel och restaurering av naturvärden och sociala värden</p> <p>5.3 Strategisk rekommendation – Mer virke inom naturens gränser 5.3.1 Bättre och effektivare föryngringar 5.3.2 Analyser, riskbedömningar och metoder för produktionshöjande åtgärder inom naturens gräns 5.3.3 Mindre skogsskador 5.3.4 Variationsrikt skogsbruk för bättre ekonomi och kvalitet 5.3.5 Skogsbruket utvecklas mot ökad skonsamhet och mindre förbrukning av fossila bränslen 5.3.6 Fortsatt fokus på produktivitet och effektivitet 5.3.7 Utveckling av metoder för bättre tillvaratagande av virke</p> <p>5.4 Strategisk rekommendation – Balans mellan skogens värden – ekosystemtjänster från ord till handling 5.4.1 Värdering av ekosystemtjänster 5.4.2 Plattformer för avvägningar mellan ekosystemtjänster brukande av skogen 5.4.3 Variationsrikt brukande av skogen 5.4.4 Landskapsstrategi för alla ekosystemtjänster 5.4.5 Utveckla affärsmodeller och ersättning för</p>	<p>5.1 Strategisk rekommendation – Samhällskontrakt för en växande bioekonomi 5.1.1 Samhällskontrakt för en växande bioekonomi</p> <p>5.2 Strategisk rekommendation – Stärka grundläggande tillgångar 5.2.1 Trygga tillgången till råvara för optimalt värdeskapande 5.2.2 Genomlys utbildningssystemet och identifiera kompetensluckor 5.2.3 Säkerställ en väl fungerande infrastruktur 5.2.4 Starta ett innovationsprogram för produktion och processer</p> <p>5.3 Strategisk rekommendation – Möjliggöra övergång till bioekonomi 5.3.1 Näringspolitik för stärkt konkurrenskraft 5.3.2 Förstärkt innovationskraft och kommersialisering av forskning 5.3.3 Etablera och vidareutveckla innovations- och samverkansmiljöer för nya varor och tjänster 5.3.4 Stimulera urbant träbyggande 5.3.5 Skapa en gemensam svensk kommunikationsplattform</p> <p>5.4 Strategisk rekommendation – Genomförande av ett nationellt skogsprogram inom ett bioekonomiskt ramverk 5.4.1 Genomförandet av ett nationellt skogsprogram inom ett bioekonomiskt ramverk</p>	<p>5.1 Strategisk rekommendation – Prioritera skog i svensk utrikespolitik 5.1.1 Etablera skogen som en profilfråga i svensk utrikespolitik</p> <p>5.2 Strategisk rekommendation – Internationalisera utbildning, forskning, fortbildning och näringsliv 5.2.1 Öka internationell samverkan mellan forskning och näringsliv 5.2.2 Stärk internationaliseringen av utbildning och fortbildning 5.2.3 Stimulera internationella karriärvägar</p> <p>5.3 Strategisk rekommendation – Integrera främjandet 5.3.1 Stärk skogligt bistånd 5.3.2 Brygga bistånds- och affärssamarbeten 5.3.3 Främja export och handel i skogsnäringen 5.3.4 Stärk innovation och hållbar konsumtion av skogsbaserade produkter och tjänster 5.3.5 Marknadsför Sverige internationellt</p> <p>5.4 Strategisk rekommendation – Säkra proaktivitet, flexibilitet och samordning i internationella skogsfrågor 5.4.1 Inrätta en organisation för internationella skogsfrågor</p>

<p>långtidsarbetslösa</p> <p>3.3.3.3 Satsa på digital information</p> <p>3.3.3.4 Regeringen bör göra en satsning för att stärka nätverk för skogsägande kvinnor</p> <p>3.3.3.5 Trä och design</p> <p>3.3.3.6 Regeringen bör fortsätta verka för att säkra enskilda näringsidkares beskattningsneutralitet i relation till andra företagsformer</p>	<p>ekosystemtjänster</p> <p>5.4.6 Vilt och skog i balans</p> <p>5.4.7 Renskötsel och skogsbruk i samverkan</p> <p>5.5 Strategisk rekommendation – Kunskapslyft för skogen</p> <p>5.5.1 Förstärkt finansiering av tillämpad forskning och innovation</p> <p>5.5.2 Säkra och utveckla skogliga forsknings- och utbildningsmiljöer</p> <p>5.5.3 Riktad satsning på breddad kompetensutveckling för skogsbrukets aktörer</p> <p>5.5.4 Utveckla skogen i skolan</p> <p>5.5.5 Sammanställning över åtgärder med koppling till forskning och kunskapsutveckling</p> <p>5.6 Strategisk rekommendation – Styrning mot svenska modellen för brukande av skog</p> <p>5.6.1 Utredning om styrmedel för landskapsstrategier</p> <p>5.6.2 Utredning om ett förenklat regelverk</p> <p>5.6.3 Översyn av artskyddsförordningen</p> <p>5.6.4 Utredning av mål för produktion</p> <p>5.6.5 Kunskapsunderlag för skydd av skog</p>		
--	---	--	--